



Arbetsrättsliga villkor vid upphandling

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens lagförslag med den ändringen att det bör framgå av ikraftträdandebestämmelserna i de tre upphandlingslagarna att bestämmelserna om arbetsrättsliga villkor enbart ska tillämpas på upphandlingar som påbörjas efter ikraftträdandet. Utskottet avstyrker förslaget i följdmotionen.

Propositionen innehåller förslag till bestämmelser om arbetsrättsliga villkor vid upphandling och är ett led i genomförandet av tre EU-direktiv om upphandling. Förslagen innebär att upphandlande myndigheter och enheter i upphandlingar ska ställa villkor på lön, semester och arbetstid, om det är behövligt och de går att fastställa. De villkor som leverantören minst ska uppfylla ska anges enligt den lägsta nivå som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige. Villkoren får dock inte anges till en lägre nivå än vad som följer av lag. Innan villkoren bestäms ska berörda centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer ha fått tillfälle att yttra sig.

När svensk rätt inte är tillämplig ska villkoren ställas enligt Internationella arbetstagarorganisationens (ILO) kärnkonventioner. Därutöver får de ställas enligt de arbetsrättsliga bestämmelser som gäller där arbetet utförs.

Förslagen i bestämmelserna ska, till skillnad från förslagen i propositionen Nytt regelverk om upphandling (prop. 2015/16:195), endast tillämpas på direktivstyrda upphandlingar, dvs. upphandlingar vars värden uppgår till minst gällande tröskelvärden, vilket innebär att cirka två tredjedelar av alla upphandlingar undantas från regelverket. Även andra inskränkningar och förtydliganden har gjorts i förhållande till den tidigare propositionen. Den nu framlagda propositionen är ett resultat av förhandlingar och en överenskommelse mellan regeringen, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna.

Med anledning av propositionen har en följdmotion väckts.

I betänkandet finns en reservation (M, C, L).

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2017.

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:163 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling.
Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Utskottets överväganden	7
Arbetsrättsliga villkor	7
Propositionen	7
Motionen	13
Utskottets ställningstagande	13
Reservation	14
Arbetsrättsliga villkor (M, C, L)	14
Särskilt yttrande	15
Arbetsrättsliga villkor (S, MP, V)	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionen	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17
<i>Bilaga 3</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2016/17:AU3y	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Arbetsrättsliga villkor

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling med den ändringen att ikraftträdandebestämmelserna ska lyda

”1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

2. Bestämmelserna i 17 kap. 2–5 §§ tillämpas på upphandlingar som påbörjas efter ikraftträdandet.”,

2. lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorena med den ändringen att ikraftträdandebestämmelserna ska lyda

”1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

2. Bestämmelserna i 16 kap. 2–5 §§ tillämpas på upphandlingar som påbörjas efter ikraftträdandet.”,

3. lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner med den ändringen att ikraftträdandebestämmelserna ska lyda

”1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

2. Bestämmelserna i 14 kap. 2–5 §§ tillämpas på upphandlingar som påbörjas efter ikraftträdandet.”,

4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

5. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:163 punkterna 4 och 5, bifaller delvis proposition 2016/17:163 punkterna 1–3 och avslår motion 2016/17:3686 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, L).

Reservation (M, C, L)

Stockholm den 27 april 2017

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Ulf Kristersson (M), Monica Green (S), Maria Plass (M), Ingela Nylund Watz (S), Oscar Sjöstedt (SD), Janine Alm Ericson (MP), Dennis Dioukarev (SD), Ulla Andersson (V), Jakob Forssmed (KD), Börje Vestlund (S), Fredrik Schulte (M), Anette Åkesson (M), Peter Helander (C), Leif Pettersson (S), Mathias Sundin (L) och Björn Wiechel (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar proposition 2016/17:163 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut framgår av bilaga 1. Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

En följdmotion har väckts i ärendet.

I ärendet har det kommit in en skrivelse från SKL Kommentus och Sveriges Offentliga Inköpare.

Den 30 november 2016 fattade riksdagen beslut med anledning av regeringens förslag i propositionen Nytt regelverk om upphandling.¹ Genom beslutet antogs tre nya lagar på upphandlingsområdet, vilka skulle genomföra tre EU-direktiv.² Riksdagen avsåg dock regeringens förslag i de delar det avsåg en skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter att ställa särskilda arbetsrättsliga villkor och därtill knutna bestämmelser i de tre föreslagna lagarna. Därmed avsåg riksdagen förslagen till genomförande av artiklarna 18.2 och 71.1 i LOU-direktivet, artiklarna 36.2 och 88.1 i LUF-direktivet samt artiklarna 30.3 och 42.1 i LUK-direktivet. Därigenom biföll riksdagen motion 2016/17:68 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, L, KD) och tillkännagav samtidigt att regeringen, om den fann att lagstiftningen skulle behöva kompletteras i något avseende för att fullt ut genomföra de tre direktiven i svensk lagstiftning, utan dröjsmål skulle återkomma med kompletterande lagförslag som är utformade så att ändamålsenliga arbetsrättsliga villkor kan ställas vid upphandling utan att sådana problem och oklarheter som beskrevs i utskottets ställningstagande uppkommer.

I den nu aktuella propositionen återkommer regeringen med ett nytt förslag till bestämmelser om arbetsrättsliga villkor vid upphandling. Propositionen och förändringarna i förhållande till det lagförslag som avslogs av riksdagen är ett resultat av förhandlingar och en överenskommelse mellan regeringen, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna. Regeringen anser därmed att riksdagens tillkännagivande har slutbehandlats.

Regeringens förslag innebär bl.a. inskränkningar och mindre justeringar i de förslag som har granskats av Lagrådet i den tidigare propositionen. Vissa redaktionella ändringar har gjorts, men regeringen bedömer att de är av sådan art att Lagrådets yttrande skulle sakna betydelse. Därför har regeringen inte begärt något yttrande från Lagrådet över dessa ändringar.

¹ Prop. 2015/16:195, bet. 2016/17:FiU7, rskr. 2016/17:66.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (LOU-direktivet), direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG (LUF-direktivet) samt direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner (LUK-direktivet).

Finansutskottet beslutade den 30 mars 2017 att ge arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och eventuella motioner. I ett yttrande av den 25 april 2017 (yttr. 2016/17:AU3y) anförde arbetsmarknadsutskottet sammanfattningsvis att finansutskottet bör tillstyrka propositionen, se bilaga 3. I yttrandet finns en avvikande mening (M, C, L) och ett särskilt yttrande (S, MP, V).

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2017.

Utskottets överväganden

Arbetsrättsliga villkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller delvis propositionen och avslår motionen.

Jämför reservationen (M, C, L) och det särskilda yttrandet (S, MP, V).

Propositionen

Allmänt

I propositionen anför regeringen att det sociala skyddet framhålls i 2014 års upphandlingsdirektiv och att kollektivavtal och arbetsrättslig lagstiftning har en avgörande betydelse för detta skydd. Leverantörer ska inte riskera att utsättas för illojal konkurrens från leverantörer som vinner upphandlingar genom att konkurrera med undermåliga anställningsvillkor.

Regeringen konstaterar att det redan enligt dagens regler är möjligt att ta miljöhänsyn, sociala hänsyn och arbetsrättsliga hänsyn vid upphandling. Det råder dock en osäkerhet bland upphandlande myndigheter och enheter om vad de får kräva när det gäller arbetsrättsliga villkor, och regeringen anser därför att reglerna bör klargöras.

I Sverige regleras anställningsvillkor till stor del av arbetsmarknadens parter genom kollektivavtal. Avtalen är inte allmänt tillgängliga men många avtal har gjorts tillgängliga. Enligt regeringens bedömning kan de avtalen utgöra underlag vid kravställande i upphandlingar. Lagrådet ansåg att förslagen i dessa delar är oförenliga med syftet att reglerna ska bli enklare.³ Regeringen understryker dock att det nya regelverket på upphandlingsområdet även har andra mål. Ett sådant mål är att förbättra möjligheterna att främja samhällseliga mål. Regeringen har justerat förslagen i den delen så att de inte längre omfattar bestämmelser för upphandlingar under de s.k. tröskelvärdena. I kombination med att regelverket endast ska tillämpas där det är behövligt, dvs. i branscher där det finns risk att skäligen arbetsvillkor åsidosätts, kommer den förändringen att underlätta framför allt för de små företagen.

Därutöver har Upphandlingsmyndighetens roll förtydligats så att en upphandlande myndighet i första hand kan söka kontakt med Upphandlingsmyndigheten för att få information om vilka nivåer på lön, semester och arbetstid som gäller i kollektivavtalen. Detta underlättar framför allt för små upphandlande myndigheter och enheter eftersom de inte behöver hämta information från arbetsmarknadens parter vid varje upphandling. Det

³ Prop. 2015/16:195 del 4 bil. 30 s. 1 439 f.

blir också tydligare för företagen vad som kommer att gälla i olika upphandlingar, eftersom de kan hitta information om olika kollektivavtal hos Upphandlingsmyndigheten, vilket inte minst underlättar för de mindre företagen.

Det har också förtydligats att när information om arbetsrättsliga krav i kollektivavtal inte finns att tillgå är den upphandlande myndigheten inte skyldig att ställa dessa villkor. Detta innebär att risken för att de upphandlande myndigheterna får tolkningsföreträde av kollektivavtalen försvinner.

När det gäller s.k. innovationsupphandlingar, alltså där den upphandlande myndigheten eller enheten efterfrågar och tillåter nya lösningar, har det gjorts tydligt att när det inte är möjligt för myndigheten eller enheten att förutse exempelvis vilken eller vilka branscher potentiella anbudsgivare kan komma ifrån, kommer den heller inte att behöva ställa arbetsrättsliga krav. Detta innebär att de arbetsrättsliga kraven inte kommer att försvåra användningen av innovationsupphandlingar.

Skyldighet att ställa arbetsrättsliga villkor

Att arbetsrättsliga hänsyn är viktiga att ta framgång av upphandlingsdirektiven. Regeringen delar den bedömningen. Att ställa särskilda arbetsrättsliga villkor för fullgörande av kontrakt eller koncessioner är alltså något som både EU och regeringen anser är eftersträvansvärt. Regeringen föreslår att upphandlande myndigheter och enheter vid upphandlingar ska kräva att leverantören fullgör ett kontrakt eller en koncession enligt vissa särskilda arbetsrättsliga villkor, om det är behövligt – vilket främst är i branscher där bristande arbetsvillkor visat sig vara ett särskilt problem. Lagrådet ifrågasatte om lagförslagen är godtagbara med hänsyn till de små företagen. De nya bestämmelserna bör enligt regeringen bl.a. av den anledningen göras tillämpliga enbart för direktivstyrda upphandlingar, dvs. för upphandlingar vars beräknade värde uppgår till minst de tröskelvärden som finns angivna i direktiven. Lagrådet efterlyste också en närmare analys av hur arbetstagarbegreppet ska tillämpas och hur små företag som familjeföretag ska förhålla sig till villkor enligt kollektivavtal. Enligt regeringen ska begreppet arbetstagare tolkas i enlighet med vad som gäller enligt arbetsrätten. I svensk arbetsrätt avses med arbetstagare det s.k. civilrättsliga arbetstagarbegreppet. I propositionen tydliggörs att mikroföretag som t.ex. agerar underleverantör vid en upphandling över tröskelvärdet inte ska missgynnas. Det kan t.ex. handla om ett lantbruk med arbetsgivare och arbetstagare som är samma person där arbetsrättsliga krav inte behöver ställas. Propositionen är tydlig med att mikroföretag – företag utan anställda – inte ska drabbas negativt av lagstiftningen. I propositionen framgår att om reglerna ändå visar sig få negativa konsekvenser för mikroföretag kommer regeringen utan dröjsmål att vidta åtgärder för att ändra på detta förhållande. Vad som avses med tillämpliga arbetsrättsliga skyldigheter framgår enligt regeringen av lagar och kollektivavtal. Det är således de skyldigheter som lagarna och avtalen reglerar

som avgör vad upphandlande myndigheter och enheter kan ställa som särskilda arbetsrättsliga villkor i upphandlingen. Obligatoriet bör enligt regeringen kombineras med en behövlighetsbedömning, och villkoret i det enskilda fallet bör ha anknytning till det som ska anskaffas, dvs. vara kopplat till kontraktsföremålet, och villkoret ska vara förenligt med principerna för upphandling.

Vilka villkor ska ställas?

Regeringen anser att de arbetsrättsliga villkor som, när det är behövligt, ska ställas ska vara villkor om lön, semester och arbetstid. För denna standpunkt finns det också en bred acceptans. När det gäller frågan om att utsträcka de obligatoriska villkoren till tjänstepensioner och försäkringar är frågan mer komplicerad. Flera remissinstanser har gjort gällande att det skulle kunna uppstå tillämpningssvårigheter, och regeringen instämmer i det. Frågan om i vilken utsträckning olika försäkringar och tjänstepensioner ingår i den s.k. hårda kärnan är enligt regeringen inte heller helt klarlagd i EU-domstolens praxis. Detta skulle kunna få till konsekvens att olika krav i upphandlingar skulle komma att gälla för svenska och utländska företag. Mot den bakgrunden gör regeringen bedömningen att det inte är lämpligt att föreslå lagstiftning på upphandlingsområdet som kräver att även tjänstepensioner och försäkringar ska ingå i de villkor som ska ställas i offentlig upphandling.

Nivåerna på villkoren

Regeringen påminner om att arbetstagarnas villkor i Sverige i regel följer av kollektivavtal eller lagen. Kollektivavtalen verkar tillsammans med lagen. Samtliga kollektivavtal anses reglera arbetstagarnas villkor på ett likvärdigt sätt även om villkoren i avtalen skiljer sig åt. Att villkor i olika kollektivavtal skiljer sig från varandra på en eller flera punkter innebär inte enligt regeringen att något avtal är mer eller mindre representativt. Det kan också antas vara svårt att vid en helhetsbedömning på ett objektiva sätt avgöra vilket kollektivavtal som är mest förmånligt. De nu föreslagna reglerna ska bidra till att arbetstagare inte ska tvingas fullgöra sina anställningar med oskäliga villkor. Upphandlingsrättsligt föreslår regeringen att det ska ske genom att ett fåtal villkor av central betydelse ställs som särskilda arbetsrättsliga villkor för fullgörande av kontrakt eller koncessioner.

De arbetsrättsliga villkoren föreslås bestämmas enligt den lägsta nivå som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Ett villkor får dock inte bestämmas till en nivå som understiger den lägsta nivå som följer av lag. Villkoren ska enligt förslagen anges som minimivillkor, vilka leverantören minst ska tillförsäkra arbetstagarna.

Det har klargjorts i propositionen att villkor även i andra likvärdiga kollektivavtal än det som pekas ut av den upphandlande myndigheten eller

enheten gäller – även för icke-kollektivavtalsanslutna företag. Detta innebär att företag utan kollektivavtal kan välja vilket kollektivavtals miniminivå de vill leva upp till, av de som gäller inom den aktuella branschen.

Villkor när svensk arbetsrätt inte är tillämplig

Enligt regeringens förslag ska upphandlande myndigheter och enheter, om det är behövligt, ställa särskilda arbetsrättsliga villkor för fullgörande av kontrakt eller koncessioner när arbete utförs under sådana förhållanden att svensk arbetsrätt inte är tillämplig. Sådana villkor ska ställas i enlighet med ILO:s kärnkonventioner. Utöver det får myndigheter och enheter ställa villkor om att arbetet ska utföras enligt de arbetsrättsliga bestämmelser som gäller där arbetet utförs.

Bedömningen av behovet av och nivåerna på villkoren

Regeringen föreslår att myndigheterna och enheterna ska göra en helhetsbedömning av omständigheterna i upphandlingen och då bl.a. ta hänsyn till vilken bransch upphandlingen rör. Bedömningen föreslås även göras mot bakgrund av sannolikheten för att kontraktet eller koncessionen kommer att utföras så att svensk rätt inte är tillämplig och av risken för att arbetet utförs enligt villkor som inte är förenliga med ILO:s kärnkonventioner. Lagrådet ifrågasatte den föreslagna regleringen eftersom de obligatoriska kraven inte är förenade med någon sanktion. Regeringen framhåller dock att varje åtgärd som en myndighet vidtar i samband med upphandling och som kan ha rättslig verkan är ett beslut som kan bli föremål för överprövning. Det gäller enligt regeringen också underlåtenhet att vidta sådana åtgärder som följer av skyldigheter i lagstiftningen. Dessutom kommer Konkurrensverket i egenskap av tillsynsmyndighet att kunna säkerställa tillämpningen av de föreslagna reglerna.

Innan villkoren anges föreslås de centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer som slutit kollektivavtalet i fråga få tillfälle att lämna uppgifter om villkoren, om det inte är obehövligt. Om uppgifter om villkorsnivåerna inte framgår av avtalen på grund av att de är avtal utan angett löneutrymme och utan fastställda lönenivåer (s.k. sifferlösa avtal), om arbetsmarknadens parter inte lämnar ut avtalen eller om parternas tolkning av villkoren är sådana att de över huvud taget inte går att ställa, kommer den upphandlande myndigheten eller enheten att sakna underlag för att ställa villkoren. I sådana fall föreslås den upphandlande myndigheten eller enheten inte vara skyldig att ställa det villkoret. Regeringen anser därför att det bör finnas ett undantag för den situationen.

Regeringen gör bedömningen att Upphandlingsmyndigheten kommer att ge stöd till de upphandlande myndigheterna och enheterna om vilka branscher och övriga faktorer som kan medföra risk för oskäliga arbetsvillkor samt om

de villkor som tillämpas på arbetsmarknaden när det gäller lön, semester och arbetstid.

Arbetsrättsliga villkor och underentreprenörer

Regeringen föreslår att den upphandlande myndigheten eller enheten, när det är behövligt, ska kräva att leverantören säkerställer att dennes underleverantörer i alla led av leverantörskedjan som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet eller koncessionen uppfyller de särskilda arbetsrättsliga kontraktsvillkor som följer av upphandlingskontraktet. Om arbetet utförs där svensk rätt inte är tillämplig ska villkoren enligt ILO:s kärnkonventioner anges.

Hur uppfylls villkoren av leverantörer?

Om leverantören är bunden av det kollektivavtal som den upphandlande myndigheten eller enheten har använt sig av är villkoren uppfyllda.

Regeringen föreslår att en leverantör ska anses uppfylla villkoren om den tillämpar motsvarande villkor i ett och samma centrala kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen.

En leverantör föreslås också enligt regeringens förslag anses uppfylla villkoren om den är en arbetsgivare som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om utstationering av arbetstagare och som tillämpar motsvarande villkor om arbets- och anställningsvillkor enligt den lagen. Regeringen upplyser om att en lagrådsremiss har beslutats, Nya utstationeringsregler, med förslag till ändringar i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare. Förhandlingar pågår också om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (utstationeringsdirektivet). Regeringen skriver att den avser att noggrant följa utvecklingen för att försäkra sig om att de upphandlingsrättsliga bestämmelser som nu föreslås inte påverkar svenskt företagande på ett negativt sätt.

Det icke direktivstyrda området

Regeringen föreslår att regleringen om särskilda arbetsrättsliga villkor för fullgörande av kontrakt och koncessioner inte ska gälla vid upphandling som faller utanför direktivens tillämpningsområde. Reglerna föreslås alltså inte göras tillämpliga på upphandlingar vars beräknade värde understiger tröskelvärdena. Därigenom begränsas också effekterna för de små och medelstora företagen. Om det sker en oväntad fördyrning av ett projekt som inte kunnat förutses när upphandlingens värde uppskattades måste myndigheten eller enheten ta ställning till om det är tillåtet att ändra kontraktet eller om en ny upphandling ska göras. Det finns dock inget krav på att

myndigheten eller enheten i en sådan situation ska lägga till kontraktsvillkoren med retroaktiv verkan.

Vissa justeringar i övrigt

Regeringen föreslår att några korrekturfel och andra språkliga förbiseenden i 2016 års lagar om offentlig upphandling, om upphandling inom försörjningssektorerna och om upphandling av koncessioner ska rättas. Vidare föreslås språkliga förbiseenden i offentlighets- och sekretesslagen och lagen om allmänna förvaltningsdomstolar rättas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att förslagen ska träda i kraft den 1 juni 2017 och anser att de nya upphandlingsdirektiven genomförs fullt ut med de föreslagna lagändringarna. Några övergångsbestämmelser behövs inte enligt regeringen.

Konsekvenser

I propositionen anförs att syftet med förslagen är att säkerställa att den leverantör som vinner kontraktet ska erbjuda sina arbetstagare skäliga arbetsvillkor och inte konkurrera med undermåliga anställningsvillkor. De kompletteringar som föreslås i propositionen kommer enligt regeringens bedömning endast att ha en begränsad påverkan på upphandlande myndigheter, enheter och leverantörer. Bestämmelserna om arbetsrättsliga villkor kommer att beröra ungefär en tredjedel av alla upphandlingar, dvs. upphandlingar över tröskelvärdena. Det är osäkert om en ökad användning av särskilda arbetsrättsliga kontraktsvillkor kommer att öka kostnaderna för upphandlande myndigheter och enheter.

Kostnaderna för domstolarna bedöms rymmas inom befintliga anslag.

Påverkan på de små företagen, särskilt sådana som saknar kollektivavtal, har minimerats genom utformningen av förslagen. Regeringen avser dock att särskilt följa frågan om vilka konsekvenserna blir för t.ex. sådana mikro- och småföretag där det inte finns något reellt tvåpartsförhållande mellan arbetsgivaren och arbetstagaren.

För en leverantör som anlitar underleverantörer kan förslaget innebära ökade kostnader för uppföljning. Detta bör enligt regeringens bedömning leda till att leverantörer ökar noggrannheten när underleverantörer anlitas så att dessa är seriösa och verkligen kan antas uppfylla villkoren. Samtidigt har det förtydligats hur långt huvudentreprenörens ansvar bör gå för att säkerställa att dennes underleverantörer lever upp till arbetsrättsliga villkor. Bland annat framgår det nu att det inte finns något krav på att huvudleverantören är part i varje avtal med underleverantörerna.

Regeringen betonar att den svenska arbetsmarknadsmodellen inte påverkas negativt av förslagen.

Att ålägga kommuner och landsting att ställa särskilda arbetsrättsliga kontraktsvillkor minskar deras möjligheter att själva välja vad de vill reglera i

upphandlingskontraktet. Regeringen anser dock att inskränkningen i den kommunala självstyrelsen är proportionerlig.

Motionen

I motion 2016/17:3686 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, L) föreslår motionärerna att regeringens lagförslag avstyrks. Som skäl anför de i huvudsak följande. Risken för att småföretagen missgynnas vid upphandlingar kvarstår med regeringens förslag, trots att de föreslagna reglerna endast ska gälla för upphandlingar som överstiger tröskelvärdet. Lagstiftningen riskerar dessutom att bli mycket komplicerad, och tolkningen av den kan bli väldigt tidskrävande för de upphandlande myndigheterna. Motionärerna anser vidare att det är oklart när arbetsrättsliga villkor ska ställas. Lydelsen i lagtexten ”ska, om det är behövligt” föreslås därför ändras till ”bör”.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens lagförslag bör antas på det sätt som föreslås i propositionen. Därmed tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker följdmotionen. När det gäller frågan om lagarnas ikraftträdande anser utskottet dock att det är viktigt att förtydliga att de föreslagna reglerna om arbetsrättsliga villkor ska tillämpas på upphandlingar som påbörjas efter ikraftträdandet. Utskottet föreslår därför att ikraftträdandebestämmelserna i de tre upphandlingslagarna förtydligas i detta avseende.

Reservation

Arbetsrättsliga villkor (M, C, L)

av Ulf Kristersson (M), Maria Plass (M), Fredrik Schulte (M), Anette Åkesson (M), Peter Helander (C) och Mathias Sundin (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3686 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, L) och
avslår proposition 2016/17:163 punkterna 1–5.

Ställningstagande

Trots vissa förbättringar menar vi att även de nya lagförslagen innebär en stor risk för att de små företagen kan komma att missgynnas. Dessutom kommer lagstiftningen att bli mycket komplicerad och tidskrävande att tolka för de upphandlande myndigheterna. Samtidigt är tillgången på relevant kompetens på området relativt begränsad i dag.

Som framgår av vår motion och av den avvikande meningen i yttrandet från arbetsmarknadsutskottet är vi framför allt kritiska till två delar av förslagen i propositionen.

Det första och mest centrala rör när särskilda arbetsrättsliga villkor ska ställas. Vi menar att lydelsen ”ska, om det är behövligt” innebär en överimplementering av direktivet. Det bör prövas om en mindre skarp skrivning, förslagsvis ”får”, är tillräcklig. Bedömningen av när det är behövligt att ställa arbetsrättsliga villkor skapar också risker för betydande tillämpningssvårigheter för de upphandlande myndigheterna.

För det andra har vi invändningar mot det som föreslås gälla för de fall då en huvudentreprenör ska ställa krav även på underleverantörer. I dessa fall kvarstår risker för komplikationer för de små företagen, trots att de nya regler som föreslås i propositionen endast gäller över tröskelvärdet. Att krav som ställs på huvudentreprenören ska gälla i hela leverantörskedjan framgår av upphandlingsdirektiven. Kraven på huvudentreprenören borde ha utformats på ett sådant sätt att konsekvenserna för de små företagen inte blir orimliga. Det bör bättre framgå för den som ska tolka den föreslagna lagstiftningen hur en bedömning i praktiken ska göras med avseende på de minsta företagen. Vi menar att konsekvenserna i detta avseende inte är utredda på ett tillfredsställande sätt.

Sammanfattningsvis anser vi att lagförslagen har sådana brister att riksdagen bör avslå propositionen.

Särskilt yttrande

Arbetsrättsliga villkor (S, MP, V)

Fredrik Olovsson (S), Monica Green (S), Ingela Nylund Watz (S), Janine Alm Ericson (MP), Ulla Andersson (V), Börje Vestlund (S), Leif Pettersson (S) och Björn Wiechel (S) anför:

Propositionen som behandlas i detta betänkande är en följd av att riksdagen i behandlingen av proposition 2015/16:195 beslutade att tillkännage att regeringen, om den fann att lagstiftningen skulle behöva kompletteras i något avseende för att fullt ut genomföra de tre direktiven om upphandling från 2014 i svensk lagstiftning, utan dröjsmål borde återkomma med kompletterande lagförslag. Vår uppfattning är alltså att direktivets fulla möjligheter borde användas. Vi ställer oss trots detta bakom förslagen i den föreliggande propositionen av nedanstående skäl. Kollektivavtal och arbetsrättslig lagstiftning har en avgörande betydelse för att det sociala skyddet på arbetsmarknaden ska kunna upprätthållas. Att insatser som har upphandlats av det offentliga utförs med respekt för arbetstagares grundläggande rättigheter och på villkor enligt lag eller kollektivavtal bidrar till att detta betydelsefulla samhälls- och sociala mål – det sociala skyddet – kan uppnås och vidmakthållas. Att ta arbetsrättsliga hänsyn vid upphandling handlar dock inte enbart om arbetstagarnas sociala skydd. Skötsamma leverantörer ska inte heller riskera att utsättas för illojal konkurrens av sådana leverantörer som vinner ekonomiska fördelar genom att konkurrera med undermåliga anställningsvillkor. Arbetsrättsliga hänsynstaganden bidrar till likabehandling av leverantörer och en sund konkurrens.

Enligt vår mening bidrar anställningsvillkor som har bestämts i enlighet med det som gäller enligt den svenska arbetsmarknadsmodellen till dels ett socialt skydd för berörda arbetstagare, dels konkurrens på lika villkor. Vår uppfattning är därför att skäliga villkor borde ställas vid behov i alla offentliga upphandlingar. Av samma skäl anser vi också att det i lag borde införas möjlighet att i upphandling ställa krav på villkor om pensioner, försäkringar och annan ledighet än semester, liksom att EU-rätten bör reformeras så att medlemsländer tillåts göra sådana krav obligatoriska. Trots att förslagen i propositionen inte går tillräckligt långt utgör de dock steg i rätt riktning. Kollektivavtalsenliga villkor kommer i vart fall att kunna krävas vid fler offentliga upphandlingar än under nu gällande regelverk. Utan att ha en annan uppfattning i sakfrågan än tidigare ställer vi oss därför bakom förslagen i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:163 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Följdmotionen

2016/17:3686 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, L):

Riksdagen avslår proposition 2016/17:163 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

dels att 1 kap. 7 §, 2 kap. 8 §, 8 kap. 13 §, 14 kap. 2 § och 16 kap. 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 17 kap. 2–5 §§, och närmast före 17 kap. 2, 4 och 5 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

7 §

I detta kapitel finns definitioner av begrepp som används i lagen. I bilaga 3 finns definitioner av vissa tekniska specifikationer.

Det finns definitioner och förklaringar också i andra kapitel.

Bestämmelser om betydelsen av följande begrepp, termer och uttryck finns i nedan angivna paragrafer:

Anbudsinfordran i 10 kap. 1 §	
Blandade kontrakt i 2 kap. 1 §	
CPV-nomenklaturen i 4 kap. 19 §	
Direktupphandling i 19 kap. 4 §	
Dynamiskt inköpssystem i 8 kap. 1 §	
Elektronisk auktion i 8 kap. 15 §	
Elektronisk katalog i 8 kap. 28 §	
Förenklat förfarande i 19 kap. 5 §	
Förfarande för inrättande av innovationspartnerskap i 6 kap. 30–31 §§	Förfarande för inrättande av innovationspartnerskap i 6 kap. 30 och 31 §§
Förhandlat förfarande med föregående annonsering i 6 kap. 4–6 §§	Förhandlat förfarande med föregående annonsering i 6 kap. 4–6 §§
Förhandlat förfarande utan föregående annonsering i 6 kap. 12–19 §§	
Intern upphandling i 3 kap. 11–16 §§	
Konkurrenspräglad dialog i 6 kap. 20–21 §§	Konkurrenspräglad dialog i 6 kap. 20 och 21 §§

¹Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG, i den ursprungliga lydelsen, och Rådets direktiv 89/665/EEG av den 21 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG.

Leverantör av medietjänster i 3 kap. 20 §
 Märkning i 9 kap. 12 §
 Selektivt förfarande i 6 kap. 3 §
 Urvalsförfarande i 19 kap. 6 §
 Öppet förfarande i 6 kap. 2 §.

2 kap.

8 §

Om den upphandlande myndigheten tilldelar ett delbart blandat kontrakt som ett enda kontrakt och kontraktet avser dels upphandling av varor, tjänster eller byggentreprenader som regleras i denna lag, dels upphandling som regleras i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner ska kontraktet tilldelas med tillämpning av

1. bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag, om värdet av den del av kontraktet som regleras i denna lag beräknas uppgå till minst det tröskelvärde som ska tillämpas enligt 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 §.

1. bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag, om värdet av den del av kontraktet som regleras i denna lag beräknas uppgå till minst det tröskelvärde som ska tillämpas enligt 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 §,
 eller

2. bestämmelserna i 19 kap. i denna lag, om värdet av den del av kontraktet som regleras i denna lag beräknas understiga det tröskelvärde som ska tillämpas enligt 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 § och värdet av den del som avser koncessioner beräknas understiga det tröskelvärde som ska tillämpas enligt lagen om upphandling av koncessioner.

8 kap.

13 §

En upphandlande myndighet får när som helst under det dynamiska inköpssystemets giltighetstid begära att leverantörer som godkänts som deltagare i systemet, inom fem arbetsdagar från den dag då begäran skickades, lämnar in en ny och uppdaterad version av en sådan egen försäkran som avses i 15 kap. 1–2 §§.

En upphandlande myndighet får när som helst under det dynamiska inköpssystemets giltighetstid begära att leverantörer som godkänts som deltagare i systemet, inom fem arbetsdagar från den dag då begäran skickades, lämnar in en ny och uppdaterad version av en sådan egen försäkran som avses i 15 kap. 1 och 2 §§.

Bestämmelserna i 15 kap. 3–5 §§ gäller under det dynamiska inköpssystemets hela giltighetstid.

14 kap.

2 §

Ett krav enligt 1 § första stycket 1 får innebära att leverantören ska

1. vara registrerad i ett aktiebolags-, handels- eller föreningsregister eller motsvarande register som förs i den stat där leverantörens verksamhet är etablerad, eller

2. ha ett sådant tillstånd eller vara medlem i en sådan organisation som, när upphand-

2. ha ett sådant tillstånd eller vara medlem i en sådan organisation som, när upphand-

lingen avser en tjänst, krävs för att leverantören ska kunna tillhandahålla tjänsten i den stat där leverantören är etablerad

lingen avser en tjänst, krävs för att leverantören ska kunna tillhandahålla tjänsten i den stat där leverantören är etablerad.

16 kap.

7 §

Om ett anbud förefaller vara onormalt lågt, ska den upphandlande myndigheten begära att leverantören förklarar det låga priset eller kostnaden. En sådan begäran om förklaring kan gälla

1. om leverantören kan utnyttja särskilt kostnadseffektiva metoder för att fullgöra kontraktet,
2. om leverantören kan utnyttja tekniska lösningar eller ovanligt gynnsamma förhållanden för att fullgöra kontraktet,
3. egenarten hos de varor, tjänster eller byggentreprenader som föreslås av leverantören,
4. hur leverantören avser att fullgöra kontraktet med avseende på tillämpliga miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter,
5. om leverantören kan få statligt stöd, eller
6. skyldigheterna som avses i 17 kap. 6 eller 7 §§.
6. skyldigheterna som avses i 17 kap. 6 eller 7 §.

Myndigheten ska förkasta anbudet om leverantören inte på ett tillfredsställande sätt har förklarat det låga priset eller kostnaden.

En upphandlande myndighet ska också förkasta en leverantörs anbud om den finner att det onormalt låga priset beror på att anbudet inte stämmer överens med tillämpliga miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter.

17 kap.

Särskilda arbetsrättsliga villkor

2 §

En upphandlande myndighet ska, om det är behövt, kräva att leverantören ska fullgöra kontraktet enligt angivna villkor om lön, semester och arbetstid som arbetstagarna som ska utföra arbetet enligt kontraktet minst ska tillförsäkras.

Myndigheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

3 §

Nivåerna på villkoren enligt 2 § ska anges enligt de lägsta nivåer som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Villkoren ska dock alltid minst motsvara de nivåer som följer av lag.

När en upphandlande myndighet ska ange nivån på villkoren, ska myndigheten ge de centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer som har slutit det centrala kollektivavtal som nivån på villkoren ska motsvara enligt 2 § tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövt.

Om det saknas förutsättningar för myndigheten att ange nivån för ett villkor enligt 2 § är den inte skyldig att ställa villkoret.

Arbetsrättsliga villkor när arbetet inte utförs enligt svensk arbetsrätt

4 §

En upphandlande myndighet ska, om det är behövt, kräva att leverantören ska fullgöra kontraktet enligt angivna villkor i enlighet med ILO:s kärnkonventioner, om arbetet utförs under sådana förhållanden att svensk arbetsrätt inte är tillämplig.

Myndigheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

Villkoren får avse att de bestämmelser som gäller där arbetet utförs ska följas.

Hur leverantören uppfyller de arbetsrättsliga villkoren

5 §

Även om de särskilda

arbetsrättsliga villkoren inte är uppfyllda, ska en leverantör anses uppfylla villkoren, om den tillämpar motsvarande villkor i ett och samma centrala kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen.

Leverantören ska också anses uppfylla de arbetsrättsliga villkoren om den är en arbetsgivare som omfattas av tillämpningsområdet för lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare och leverantören tillämpar motsvarande villkor om arbets- och anställningsvillkor enligt samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna

dels att 1 kap. 6 §, 2 kap. 2 §, 5 kap. 1, 3, och 7 §§, 6 kap. 33 §, 8 kap. 13 och 31 §§, 15 kap. 7 § och bilaga 3 ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 6 kap. 9 § ska lyda "Forsknings-, experiment-, studie- eller utvecklingsändamål",

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 16 kap. 2–5 §§, och närmast före 16 kap. 2, 4 och 5 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §

I detta kapitel finns definitioner av begrepp som används i lagen. I bilaga 3 finns definitioner av vissa tekniska specifikationer.

Det finns definitioner och förklaringar också i andra kapitel. Bestämmelser om betydelsen av följande begrepp, termer och uttryck finns i nedan angivna paragrafer:

Anbudsinfordran i 10 kap. 1 §

Anknutet företag i 3 kap. 19 §

CPV-nomenklaturen i 4 kap. 17 §

Blandade kontrakt i 2 kap. 9 §

Delbara respektive odelbara blandade kontrakt i 2 kap. 11 §

Direktupphandling i 19 kap. 4 §

Dynamiskt inköpsystem i 8 kap. 1 §

Elektronisk auktion i 8 kap. 15 §

Elektronisk katalog i 8 kap. 28 §

Förenklat förfarande i 19 kap. 5 §

Förfarande för inrättande av innovationspartnerskap i 6 kap. 23 och 24 §§

Förhandlat förfarande med föregående annonsering i 6 kap. 4 §

Förhandlat förfarande utan föregående annonsering i 6 kap. 5–12 §§

Intern upphandling i 3 kap. 11–16 §§

Konkurrenspräglad dialog i 6 kap. 13 och 14 §§

Leverantör av medietjänster i 3 kap. 26 §

Märkning i 9 kap. 13 §

Posttjänst i 2 kap. 6 §

Selektivt förfarande i 6 kap. 3 §

Urvalsförfarande i 19 kap. 6 §

Öppet förfarande i 6 kap. 2 §

Öppet förfarande i 6 kap. 2 §.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG, i den ursprungliga lydelsen, och Rådets direktiv 92/13/EEG av den 25 februari 1992 om samordning av lagar och andra författningar om gemenskapsregler om upphandlingsförfaranden tillämpade av företag och verk inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG.

2 kap.**2 §**

Om en annan upphandlande enhet än en upphandlande myndighet levererar gas eller värme till ett publikt nät, ska detta inte anses utgöra en sådan verksamhet som avses i 1 §, om

1. enhetens produktion av gas eller värme är en oundviklig följd av en annan verksamhet än någon av dem som avses i 1, 4 eller 5 §, eller 1. enhetens produktion av gas eller värme är en oundviklig följd av en annan verksamhet än någon av dem som avses i 1, 4 eller 5 §,

2. leverans till det publika nätet endast syftar till att utnyttja denna produktion ekonomiskt, och

3. sådana leveranser uppgår till högst 20 procent av enhetens omsättning, beräknat efter genomsnittet för de senaste tre åren.

5 kap.**1 §**

De tröskelvärden som ska tillämpas enligt 1 kap. 4 § anges i artikel 15 i direktiv 2014/25/EU eller i beslut eller i meddelanden av Europeiska kommissionen enligt artikel 17 i direktivet.

De tröskelvärden som ska tillämpas enligt 1 kap. 4 § anges i artikel 15 i direktiv 2014/25/EU eller i beslut eller meddelanden av Europeiska kommissionen enligt artikel 17 i direktivet.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor.

3 §

Om en upphandlande enhet består av separata operativa enheter, ska värdet av en upphandling uppskattas till det samlade värdet av för alla sådana enheter. Värdet får dock uppskattas särskilt för en sådan enhet, om den ansvarar självständigt för sina upphandlingar eller för vissa kategorier av upphandlingar.

Om en upphandlande enhet består av separata operativa enheter, ska värdet av en upphandling uppskattas till det samlade värdet för alla sådana enheter. Värdet får dock uppskattas särskilt för en sådan enhet, om den ansvarar självständigt för sina upphandlingar eller för vissa kategorier av upphandlingar.

7 §

Om en planerad byggtreprenad eller anskaffning av tjänster respektive anskaffning av likartade varor kan innebära att flera kontrakt upphandlas i form av delkontrakt, ska det sammanlagda värdet av delkontrakten beaktas när det avgörs om upphandlingens värde uppgår till tröskelvärdet enligt 1 §.

Om tröskelvärdet överskrids, ska varje delkontrakt upphandlas enligt bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdet

Om tröskelvärdet överskrids, ska varje delkontrakt upphandlas enligt bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdet.

Detta gäller dock inte för ett enskilt delkontrakt vars värde är lägre än

1. 80 000 euro när det gäller varor eller tjänster, eller

2. 1 000 000 euro när det gäller byggtreprenader.

Finns det flera delkontrakt av sådant slag som anges i föregående stycke, ska vart och ett av dem upphandlas enligt bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdet, om det sammanlagda värdet av dessa delkontrakt överstiger 20 procent av det sammanlagda värdet av alla delkontrakten.

För sådana delkontrakt som enligt denna paragraf undantas från bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdet tillämpas 19 kap.

6 kap.

33 §

Ett innovationspartnerskap ska slå fast delmål som parterna ska uppfylla samt reglera ersättningen i lämpliga delbetalningar.

Med utgångspunkt i delmålen får den upphandlande enheten efter varje avslutad etapp besluta att avsluta innovationspartnerskapet eller, om innovationspartnerskapet omfattar flera leverantörer, minska antalet sådana genom att avsluta enskilda kontrakt. Sådana åtgärder förutsätter att enheten i något av upphandlingsdokumenten har angett att dessa möjligheter finns och på vilka villkor de kan användas.

Med utgångspunkt i delmålen får den upphandlande enheten efter varje avslutad etapp besluta att avsluta innovationspartnerskapet eller, om innovationspartnerskapet omfattar flera leverantörer, minska antalet sådana genom att avsluta enskilda kontrakt. Sådana åtgärder förutsätter att enheten i något av upphandlingsdokumenten har angett att dessa möjligheter finns och på vilka villkor de kan användas.

8 kap.

13 §

En upphandlande enhet som tillämpar skäl för uteslutning och kvalificeringskrav i enlighet med 14 kap. 1–3 §§, får när som helst under det dynamiska inköps-systemets giltighetstid begära att leverantörer som godkänts som deltagare i systemet, inom fem arbetsdagar från den dag då begäran skickades, lämnar in en ny och uppdaterad version av en sådan egen försäkran som avses i 15 kap. 1–2 §§ lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

En upphandlande enhet som tillämpar skäl för uteslutning och kvalificeringskrav i enlighet med 14 kap. 1–3 §§, får när som helst under det dynamiska inköps-systemets giltighetstid begära att leverantörer som godkänts som deltagare i systemet, inom fem arbetsdagar från den dag då begäran skickades, lämnar in en ny och uppdaterad version av en sådan egen försäkran som avses i 15 kap. 1 och 2 §§ lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Bestämmelserna i 15 kap. 3–5 §§ lagen om offentlig upphandling gäller under det dynamiska inköpssystemets hela giltighetstid.

31 §

Om ett ramavtal har slutits efter det att anbud har lämnats i form av en elektronisk katalog eller har

Om ett ramavtal har slutits efter det att anbud har lämnats i form av en elektronisk katalog eller har

innehållit en sådan får den upphandlande enheten besluta att en förnyad konkurrensutsättning enligt 7 kap. 4 §§ ska genomföras med användning av en elektronisk katalog som uppdateras enligt 32 §.

innehållit en sådan får den upphandlande enheten besluta att en förnyad konkurrensutsättning enligt 7 kap. 4 § ska genomföras med användning av en elektronisk katalog som uppdateras enligt 32 §.

15 kap.

7 §

Om ett anbud förefaller vara onormalt lågt, ska den upphandlande enheten begära att leverantören förklarar det låga priset eller kostnaden. En sådan begäran om förklaring kan gälla

1. om leverantören kan utnyttja särskilt kostnadseffektiva metoder för att fullgöra kontraktet,
2. om leverantören kan utnyttja tekniska lösningar eller ovanligt gynnsamma förhållanden för att fullgöra kontraktet,
3. egenarten hos de varor, tjänster eller byggtreprenader som föreslås av leverantören,
4. hur leverantören avser att fullgöra kontraktet med avseende på tillämpliga miljö-, social- och arbetsrättsliga skyldigheter,
5. om leverantören kan få statligt stöd, eller
6. skyldigheterna som avses i 16 kap. 6 eller 7 §§.

6. skyldigheterna som avses i 16 kap. 6 eller 7 §.

Enheten ska förkasta anbudet om leverantören inte på ett tillfredsställande sätt har förklarat det låga priset eller kostnaden.

En upphandlande enhet ska också förkasta en leverantörs anbud om den finner att det onormalt låga priset beror på att anbudet inte stämmer överens med tillämpliga miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter.

16 kap.

Särskilda arbetsrättsliga villkor

2 §

En upphandlande enhet ska, om det är behövligt, kräva att leverantören ska fullgöra kontraktet enligt angivna villkor om lön, semester och arbetstid som arbetstagarna som ska utföra arbetet enligt kontraktet minst ska tillförsäkras.

Enheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

3 §

Nivåerna på villkoren enligt 2 § ska anges enligt de lägsta nivåer som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Villkoren ska dock alltid minst motsvara de nivåer som följer av lag.

När en upphandlande enhet ska ange nivån på villkoren, ska enheten ge de centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer som har slutit det centrala kollektivavtal som nivån på villkoren ska motsvara enligt 2 § tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövligt.

Om det saknas förutsättningar för enheten att ange nivån för ett villkor enligt 2 § är den inte skyldig att ställa villkoret.

Arbetsrättsliga villkor när arbetet inte utförs enligt svensk arbetsrätt

4 §

En upphandlande enhet ska, om det är behövligt, kräva att leverantören ska fullgöra kontraktet enligt angivna villkor i enlighet med ILO:s kärnkonventioner, om arbetet utförs under sådana förhållanden att svensk arbetsrätt inte är tillämplig.

Enheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

Villkoren får avse att de bestämmelser som gäller där arbetet utförs ska följas.

Hur leverantören uppfyller de arbetsrättsliga villkoren

5 §

Även om de särskilda

arbetsrättsliga villkoren inte är uppfyllda, ska en leverantör anses uppfylla villkoren, om den tillämpar motsvarande villkor i ett och samma centrala kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen.

Leverantören ska också anses uppfylla de arbetsrättsliga villkoren om denne är en arbetsgivare som omfattas av tillämpningsområdet för lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare och leverantören tillämpar motsvarande villkor om arbets- och anställningsvillkor enligt samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

*Nuvarande lydelse***Definitioner av vissa tekniska specifikationer**

I lagen gäller följande definitioner:

- Tekniska specifikationer i fråga om offentliga byggtreprenadkontrakt: samtliga tekniska föreskrifter, i synnerhet de som anges i upphandlingsdokumenten och som anger de egenskaper som krävs av ett material, en produkt eller en vara för att det eller den ska lämpa sig för den av den upphandlande enheten planerade användningen. Dessa egenskaper omfattar miljö- och klimatprestanda, formgivning för alla användningsområden (inklusive tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning), bedömning av överensstämmelse, bruksegenskaper, säkerhet eller dimensioner, inbegripet förfaranden för kvalitetssäkring, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning och etikettering, bruksanvisningar samt produktionsprocesser och produktionsmetoder i alla faser av byggtreprenadens livscykel. De innefattar även bestämmelser om projektering och kostnadsberäkning, provnings- och kontrollregler, villkoren för att byggtreprenaden ska godkännas, tekniken eller metoderna för byggverksamheten samt samtliga övriga tekniska villkor som den upphandlande enheten i enlighet med allmänna eller särskilda förordningar kan föreskriva i fråga om den fullbordade byggtreprenaden samt om ingående material eller delar.
- 7. Teknisk specifikation i fråga om tjänste- eller varukontrakt: en specifikation i ett dokument med angivande av kraven på en produkts eller en tjänsts egenskaper, t.ex. kvalitetsnivåer, miljö- och klimatprestanda, formgivning för alla användningsområden (inklusive tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning) och bedömning av överensstämmelse, bruksegenskaper, produktens användningsområde, säkerhet eller dimensioner, inbegripet sådana krav som avser varubeteckning, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning och etikettering, bruksanvisningar, produktionsprocesser och produktionsmetoder i alla faser av varans eller tjänstens livscykel liksom förfaranden vid bedömning av överensstämmelse.
- 8. Standard: en teknisk specifikation som antagits av ett erkänt standardiseringsorgan för upprepad eller kontinuerlig tillämpning, med vilken överensstämmelse inte är obligatorisk och som är en av följande:
 - internationell standard*: en standard som antagits av ett internationellt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.
 - europaisk standard*: en standard som antagits av ett europeiskt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.
 - nationell standard*: en standard som antagits av ett nationellt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.

9. Europeisk teknisk bedömning: en dokumenterad bedömning av en byggprodukts prestanda i förhållande till dess väsentliga egenskaper i enlighet med relevant europeiskt bedömningsdokument enligt artikel 2.12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter, i lydelsen enligt Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 574/2014.
10. Gemensam teknisk specifikation: en teknisk specifikation på IKT-området som utarbetats i enlighet med artiklarna 13 och 14 i Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 1025/2012 om europeisk standardisering, i den ursprungliga lydelsen.
11. Teknisk referens: ett dokument, med undantag för europeiska standarder, som framställs av ett europeiskt standardiseringsorgan i enlighet med förfaranden som anpassats till utvecklingen av marknadens behov.

Föreslagen lydelse

Definitioner av vissa tekniska specifikationer

I lagen gäller följande definitioner:

1. Tekniska specifikationer i fråga om byggentreprenadkontrakt: samtliga tekniska föreskrifter, i synnerhet de som anges i upphandlingsdokumenten och som anger de egenskaper som krävs av ett material, en produkt eller en vara för att det eller den ska lämpa sig för den av den upphandlande enheten planerade användningen. Dessa egenskaper omfattar miljö- och klimatprestanda, formgivning för alla användningsområden (inklusive tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning), bedömning av överensstämmelse, bruksegenskaper, säkerhet eller dimensioner, inbegripet förfaranden för kvalitetssäkring, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning och etikettering, bruksanvisningar samt produktionsprocesser och produktionsmetoder i alla faser av byggentreprenadens livscykel. De innefattar även bestämmelser om projektering och kostnadsberäkning, provnings- och kontrollregler, villkoren för att byggentreprenaden ska godkännas, tekniken eller metoderna för byggverksamheten samt samtliga övriga tekniska villkor som den upphandlande enheten i enlighet med allmänna eller särskilda förordningar kan föreskriva i fråga om den fullbordade byggentreprenaden samt om ingående material eller delar.
2. Teknisk specifikation i fråga om tjänste- eller varukontrakt: en specifikation i ett dokument med angivande av kraven på en produkts eller en tjänsts egenskaper, t.ex. kvalitetsnivåer, miljö- och klimatprestanda, formgivning för alla användningsområden (inklusive tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning) och bedömning av överensstämmelse, bruksegenskaper, produktens användnings-

område, säkerhet eller dimensioner, inbegripet sådana krav som avser varubeteckning, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning och etikettering, bruksanvisningar, produktionsprocesser och produktionsmetoder i alla faser av varans eller tjänstens livscykel liksom förfaranden vid bedömning av överensstämmelse.

3. Standard: en teknisk specifikation som antagits av ett erkänt standardiseringsorgan för upprepad eller kontinuerlig tillämpning, med vilken överensstämmelse inte är obligatorisk och som är en av följande:
 - *internationell standard*: en standard som antagits av ett internationellt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.
 - *europaisk standard*: en standard som antagits av ett europeiskt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.
 - *nationell standard*: en standard som antagits av ett nationellt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.
4. Europeisk teknisk bedömning: en dokumenterad bedömning av en byggprodukts prestanda i förhållande till dess väsentliga egenskaper i enlighet med relevant europeiskt bedömningsdokument enligt artikel 2.12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter, i lydelsen enligt Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 574/2014.
5. Gemensam teknisk specifikation: en teknisk specifikation på IKT-området som utarbetats i enlighet med artiklarna 13 och 14 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 om europeisk standardisering, i den ursprungliga lydelsen.
6. Teknisk referens: ett dokument, med undantag för europeiska standarder, som framställs av ett europeiskt standardiseringsorgan i enlighet med förfaranden som anpassats till utvecklingen av marknadens behov.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner

dels att 2 kap. 8 och 17 §§ och 11 kap. 6 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 3 kap. 30 § ska lyda ”Vissa juridiska tjänster”,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 14 kap. 2–5 §§, och närmast före 14 kap. 2, 4 och 5 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

8 §

Om den upphandlande enheten tilldelar ett delbart blandat kontrakt som ett enda kontrakt och det avser dels upphandling enligt denna lag, dels upphandling som regleras i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, ska kontraktet tilldelas med tillämpning av

1. bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i lagen om upphandling inom försörjningssektorerna, om värdet av den del av kontraktet som regleras i den lagen beräknas uppgå till minst det tröskelvärde som ska tillämpas enligt den lagen, eller

2. bestämmelserna i 19 kap. lagen om upphandling inom försörjningssektorerna, om värdet av den upphandling som regleras i den lagen beräknas understiga det tröskelvärde som gäller enligt den lagen och värdet av den upphandling som regleras i denna lag beräknas understiga det tröskelvärde som ska tillämpas enligt 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 §

2. bestämmelserna i 19 kap. lagen om upphandling inom försörjningssektorerna, om värdet av den upphandling som regleras i den lagen beräknas understiga det tröskelvärde som gäller enligt den lagen och värdet av den upphandling som regleras i denna lag beräknas understiga det tröskelvärde som ska tillämpas enligt 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 §.

17 §

Om det inte är objektivt möjligt att avgöra vilken verksamhet som kontraktet huvudsakligen rör ska följande gälla:

1. Om kontraktet till någon del rör verksamhet som regleras av de bestämmelser i denna lag som gäller för en upphandlande myndighet och övriga delar avser verksamhet som regleras av de bestämmelser i denna lag som gäller för en upphandlande enhet, ska kontraktet tilldelas i enlighet med de bestämmelser i lagen som gäller för upphandling av upphandlande myndigheter.

2. Om kontraktet till någon del

2. Om kontraktet till någon del

¹Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner, i den ursprungliga lydelsen.

rör *avser* verksamhet som regleras i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, ska kontraktet tilldelas i enlighet med bestämmelserna i den lagen.

3. Om kontraktet till någon del rör verksamhet som regleras i denna lag och den eller de andra verksamheterna inte regleras i denna lag, lagen (2016:1145) om offentlig upphandling eller lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, ska kontraktet tilldelas i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

rör verksamhet som regleras i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, ska kontraktet tilldelas i enlighet med bestämmelserna i den lagen.

3. Om kontraktet till någon del rör verksamhet som regleras i denna lag och den eller de andra verksamheterna inte regleras i denna lag, lagen om offentlig upphandling eller lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, ska kontraktet tilldelas i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

11 kap.

6 §

En leverantör som omfattas av någon uteslutningsgrund enligt 1 eller 4 § ska inte uteslutas, om leverantören visar att den är tillförlitlig genom att den har

1. ersatt eller åtagit sig att ersätta skador som har orsakats av brottet eller misskötsamheten,

2. klargjort förhållanden och omständigheter på ett uttömmande sätt genom att aktivt samarbeta med de utredande myndigheterna eller enheterna, och

3. vidtagit konkreta tekniska, organisatoriska och personalmässiga åtgärder som är ägnade att förhindra brott eller misskötsamhet.

De åtgärder som leverantören har vidtagit, ska bedömas med beaktande av brottets eller misskötsamhetens allvar och de särskilda omständigheterna kring brottet *misskötsamheten*.

En leverantör som har fullgjort sina skyldigheter avseende betalning av skatter och socialförsäkringsavgifter, inklusive ränta och sanktionsavgifter eller ingått en bindande överenskommelse om betalning eller motsvarande ska inte uteslutas på de grunder som anges i 2 §.

De åtgärder som leverantören har vidtagit, ska bedömas med beaktande av brottets eller misskötsamhetens allvar och de särskilda omständigheterna kring *dess*.

En leverantör som har fullgjort sina skyldigheter avseende betalning av skatter och socialförsäkringsavgifter, inklusive ränta och sanktionsavgifter, eller ingått en bindande överenskommelse om betalning eller motsvarande ska inte uteslutas på de grunder som anges i 2 §.

14 kap.

Särskilda arbetsrättsliga villkor

2 §

En upphandlande myndighet eller enhet ska, om det är behövt, kräva att leverantören ska fullgöra koncessionen enligt angivna villkor om lön, semester och arbetstid som arbetstagarna som ska utföra arbetet enligt koncessionen minst ska tillförsäkras.

Myndigheten eller enheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra koncessionen uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

3 §

Nivåerna på villkoren enligt 2 § ska anges enligt de lägsta nivåer som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen. Villkoren ska dock alltid minst motsvara de nivåer som följer av lag.

När en upphandlande myndighet eller enhet ska ange nivån på villkoren, ska myndigheten eller enheten ge de centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer som har slutit det centrala kollektivavtal som nivån på villkoren ska motsvara enligt 2 § tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövt.

Om det saknas förutsättningar för myndigheten eller enheten att ange nivån för ett villkor är den inte skyldig att ställa villkoret.

Arbetsrättsliga villkor när arbetet inte utförs enligt svensk arbetsrätt

4 §

En upphandlande myndighet eller enhet ska, om det är behövt, kräva att leverantören ska fullgöra koncessionen enligt

angivna villkor i enlighet med ILO:s kärnkonventioner, om arbetet utförs under sådana förhållanden att svensk arbetsrätt inte är tillämplig.

Myndigheten eller enheten ska också kräva att leverantören ska säkerställa att dennes underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra koncessionen uppfyller de villkor som har ställts enligt första stycket.

Villkoren får avse att de bestämmelser som gäller där arbetet utförs ska följas.

Hur leverantören uppfyller de arbetsrättsliga villkoren

5 §

Även om de särskilda arbetsrättsliga villkoren inte är uppfyllda, ska en leverantör anses uppfylla villkoren, om den tillämpar motsvarande villkor i ett och samma centrala kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare i den aktuella branschen.

Leverantören ska också anses uppfylla de arbetsrättsliga villkoren om denne är en arbetsgivare som omfattas av tillämpningsområdet för lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare och leverantören tillämpar motsvarande villkor om arbets- och anställningsvillkor enligt samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 31 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

31 kap.

3 §¹

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Sekretess gäller i affärsverksamhet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett värdepappersbolag som samverkande kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande över för uppgift om en enskilds ekonomiska eller personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan lämnas ut utan att den enskilde lider skada eller men. I ett ärende enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorena, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet *eller* gäller dock sekretess för sådana uppgifter endast om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i affärsverksamhet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett värdepappersbolag som samverkande kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande över för uppgift om en enskilds ekonomiska eller personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan lämnas ut utan att den enskilde lider skada eller men. I ett ärende enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorena, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet gäller dock sekretess för sådana uppgifter endast om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

¹ Senaste lydelse 2016:1155.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2016:1148) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för mål enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och *porttjänster*.

Föreslagen lydelse

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för mål enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och *posttjänster*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2017.

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

BILAGA 3

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2016/17:AU3y

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2016/17:163 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling och eventuella motioner. Med anledning av propositionen har motion 2016/17:3686 (M, C, L) väckts.

Utskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionen.

I yttrandet finns en avvikande mening (M, C, L) och ett särskilt yttrande (S, MP, V).

Utskottets överväganden

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling

Propositionen

Bakgrund

Den 30 november 2016 fattade riksdagen beslut med anledning av regeringens förslag i propositionen Nytt regelverk om upphandling (prop. 2015/16:195, bet. 2016/17:FiU7, rskr. 2016/17:66). Genom beslutet antogs tre nya lagar på upphandlingsområdet: lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna och lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

Lagarna som trädde i kraft den 1 januari 2017 genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG, direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG samt direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner.

Riksdagen avslag emellertid regeringens förslag i de delar det avsåg en skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter att ställa särskilda arbetsrättsliga villkor och därtill knutna bestämmelser i de tre föreslagna lagarna. Riksdagen tillkännagav samtidigt att regeringen, om den finner att lagstiftningen skulle behöva kompletteras i något avseende för att fullt ut genomföra de tre direktiven från 2014 i svensk lagstiftning, utan dröjsmål bör återkomma med kompletterande lagförslag som är utformade för att ändamålsenliga arbetsrättsliga villkor kan ställas vid upphandling utan att sådana problem och oklarheter som beskrivs i finansutskottets ställningstagande uppkommer.

Den 16 mars 2017 överlämnade regeringen proposition 2016/17:163 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling till riksdagen. Propositionen innehåller ett nytt förslag till bestämmelser om arbetsrättsliga villkor vid upphandling. Regeringen anser därmed att riksdagens tillkännagivande är slutbehandlat.

Lagförslagets huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen bestämmelser som innebär att upphandlande myndigheter och enheter ska ställa villkor i upphandlingar när det gäller lön, semester och arbetstid, om det är behövligt och villkoren går att fastställa. De villkor som leverantören minst ska uppfylla ska anges enligt den lägsta nivå som följer av ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige. Villkoren får dock inte anges till en lägre nivå än vad som följer av lag. Innan

villkoren bestäms ska berörda centrala arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer haft tillfälle att yttra sig. När svensk rätt inte är tillämplig ska villkoren ställas enligt Internationella arbetsorganisationens (ILO) kärnkonventioner.

När svensk rätt inte är tillämplig får dessutom villkor ställas om att arbetet ska utföras enligt de arbetsrättsliga bestämmelser som gäller i det land där arbetet utförs.

Regeringen föreslår att regleringen om arbetsrättsliga villkor endast ska gälla upphandlingar som faller inom EU-direktivens tillämpningsområde. Det innebär bl.a. att upphandlingar vars beräknade värde understiger de s.k. tröskelvärdena inte omfattas av skyldigheten att ställa arbetsrättsliga villkor.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2017.

Motionen

Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna yrkar i motion 2016/17:3686 av Ulf Kristersson m.fl. att riksdagen ska avslå propositionen. Trots vissa förbättringar menar partierna att även det nya förslaget är problematiskt. Risken är fortfarande stor att de små företagen kan komma att missgynnas. Dessutom återstår problemen med att det kan komma att bli mycket komplicerat och tidskrävande för de upphandlande myndigheterna att tolka lagstiftningen, samtidigt som tillgången på relevant kompetens på området är relativt begränsad i dag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det sociala skyddet är något som särskilt framhålls i 2014 års EU-direktiv på upphandlingsområdet. Utskottet delar regeringens bedömning att det är angeläget att förbättra möjligheterna att främja samhällliga mål i upphandlingar, bl.a. genom att säkerställa att arbetsrättsliga villkor ställs i högre grad än i dag. Det är också självklart att offentliga medel ska användas på ett sådant sätt att viktiga regler och normer upprätthålls och stärks.

Att leverantörer som utför arbete som har upphandlats av det offentliga gör detta med respekt för arbetstagares grundläggande rättigheter och på villkor enligt lag eller kollektivavtal bidrar till att det gemensamma samhällliga målet om socialt skydd kan uppnås och vidmakthållas. Att ta arbetsrättsliga hänsyn vid upphandling handlar dessutom om att skötsamma leverantörer inte ska riskera att utsättas för illojal konkurrens av sådana leverantörer som vinner ekonomiska fördelar genom att konkurrera med undermåliga anställningsvillkor. Arbetsrättsliga hänsynstaganden bidrar till likabehandling av leverantörer och en sund konkurrens.

Enligt utskottet tar regeringens förslag hänsyn till såväl arbetsrättsliga som upphandlingsrättsliga bestämmelser.

Mot denna bakgrund anser utskottet att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka motion 2016/17:3686 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, L).

Stockholm den 25 april 2017

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Raimo Pärssinen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Raimo Pärssinen (S), Annelie Karlsson (S), Jessika Roswall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Sven-Olof Sällström (SD), Niklas Wykman (M), Patrik Björck (S), Marco Venegas (MP), Christian Holm Barenfeld (M), Magnus Persson (SD), Fredrik Malm (L), Désirée Pethrus (KD), Helén Pettersson i Umeå (S), Magnus Manhammar (S), Erik Andersson (M), Christina Höj Larsen (V) och Fredrik Christensson (C).

Avvikande mening

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling (M, C, L)

Jessika Roswall (M), Niklas Wykman (M), Christian Holm Barenfeld (M), Fredrik Malm (L), Erik Andersson (M) och Fredrik Christensson (C) anför:

Till skillnad från utskottet ställer vi oss inte bakom regeringens förslag. Vi delar visserligen regeringens bedömning att det finns skäl att stärka regelverket för upphandling men anser att även det nya förslaget om arbetsrättsliga villkor vid upphandling är problematiskt.

Trots vissa förbättringar menar vi att risken fortfarande är stor att de små företagen kan komma att missgynnas. Dessutom återstår problemen med att det kan komma att bli mycket komplicerat och tidskrävande för de upphandlande myndigheterna att tolka lagstiftningen, samtidigt som tillgången på relevant kompetens på området är relativt begränsad i dag.

Förutom dessa mer allmänna invändningar ställer vi oss fortfarande kritiska till förslaget på framför allt två punkter. Vår första och mest centrala invändning rör när särskilda arbetsrättsliga villkor ska ställas. Lydelsen ”ska, om det är behövligt” som återkommer i de aktuella lagförslagen menar vi innebär en överimplementering av EU-direktiven. En mindre skarp skrivning, förslagsvis ”får”, anser vi är tillräcklig. Själva bedömningen om när kravet blir skarpt, dvs. när det ska anses vara behövligt, skapar också risker för betydande tillämpningssvårigheter för de upphandlande myndigheterna.

Vår andra invändning handlar om att de krav som gäller för huvudleverantören även ska ställas på underleverantörer. Denna reglering innebär risk för komplikationer för de små företagen, även om de nya reglerna endast ska gälla för upphandlingar över de s.k. tröskelvärdena. Att krav som ställs på huvudleverantören ska gälla hela leverantörskedjan framgår av upphandlingsdirektiven, men det innebär också enligt vår mening att kraven på huvudleverantören bör utformas på ett sådant sätt att konsekvenserna för de små företagen inte blir orimliga. Vi menar att risken för komplikationer i detta avseende inte är utredd på ett tillfredsställande sätt. I den utsträckning regeringen menar att dessa risker är att bedöma som små bör det bättre framgå för den som ska tolka den föreslagna lagstiftningen hur en bedömning i praktiken ska göras.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att finansutskottet bör avstyrka regeringens förslag i dess helhet. Finansutskottet bör därmed tillstyrka vår motion 2016/17:3686.

Särskilt yttrande

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling (S, MP, V)

Raimo Pärssinen (S), Annelie Karlsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Patrik Björck (S), Marco Venegas (MP), Helén Pettersson i Umeå (S), Magnus Manhammar (S) och Christina Høj Larsen (V) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande anser vi att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag. I detta särskilda yttrande redovisar vi närmare våra skäl för detta.

Kollektivavtal och arbetsrättslig lagstiftning har en avgörande betydelse för att det sociala skyddet på arbetsmarknaden ska kunna upprätthållas. Vår uppfattning är att skäliga arbetsrättsliga villkor bör ställas i alla upphandlingar om det behövs, dvs. även i upphandlingar som inte styrs av EU-direktiven. Det bör också i lag förtydligas att det i upphandlingar får ställas villkor om bl.a. pensioner, försäkringar och annan ledighet än semester. Vi anser vidare att EU-rätten bör preciseras så att det klargörs att medlemsländer tillåts göra sådana villkor obligatoriska.

Trots att förslagen i propositionen inte går tillräckligt långt är de ett steg i rätt riktning. Kollektivavtalsenliga villkor kommer åtminstone att kunna krävas vid fler upphandlingar än med det nu gällande regelverket. Även om vi har samma uppfattning i dag som när den förra propositionen bereddes (prop. 2015/16:195) ställer vi oss därför bakom förslagen i den nu aktuella propositionen.